

LASTA

22.4.2024

Ritva Halila

Ylilääkäri

STM, lasten ja nuorten yksikkö

SIDONNAISUUDET

- Lastentautien el
- Lääketieteellisen etiikan dosentti

- Ei sidonnaisuuksia teollisuuteen
- SLL ja Duodecim
- STM, HY

BARNAHUS-MALLIN YDIN

- Barnahus on **lapsiystävällinen, moniammatillinen** toimintamalli lapseen kohdistuvien seksuaali- tai muiden väkivaltarikosepäilyjen selvittämiseksi ja lapsen auttamiseksi
- Kaiken viranomaistoiminnan keskiössä: **Lapsen etu**
- Taustalla myös kaksi oikeusperiaatetta: Lapsiystävällinen oikeudenkäyttö sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin varmistaminen
- Hallinnollisesti Barnahus sijoittuu useiden julkisten palvelujen, tarkemmin oikeushallinnon, poliisihallinnon, terveydenhuollon sekä lastensuojelun **monialaisen yhteistyön** risteyskohtaan
- Tavoite: Viranomaisinterventio lasten kokemaan väkivaltaan ei saisi ainakaan lisätä lapsen traumatisoitumista!

BARNAHUS-MALLI

Toimintamallina

- Lapsiystävällinen ympäristö (yksi, fyysinen paikka)
- Viranomaiset tulevat lapsen luo
- Lapsen puhuttaminen, tutkimus ja hoito tapahtuvat Barnahusissa (mahd. jo samana päivänä)
- Moniviranomaisyhteistyö (poliisi, oikeus, sosiaali- ja terveydenhuolto)

Ideologiana

- Vahvistaa lapsen oikeuksia lapsiystävälliseen oikeusprosessiin ja oikeuksiinsa pääsyyn, riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, väkivallalta suojeluun
- Lapsioikeusperustaisuus!
- Kv-normipohja: CRC, CoE Guidelines, ECECR, GC 12,14, Standards

BARNAHUS-MALLIN TAUSTA

- Idea tuotu 20v sitten Islantiin Yhdysvalloista (Child Advocacy Center), jatkokehitetty Pohjoismaissa
- Ensimmäinen Barnahus Islantiin 1998
- Nyt Ruotsissa 30 kpl, Norjassa 11 kpl, Tanskassa 5 kpl, Islannissa 2 sekä Färsaarilla, Grönlannilla omansa
- Suomessa hanke 2014-2016; raportti 2017
- Suomessa viranomaisyhteistyötä kehitetty Varsinais-Suomessa LASTA-hankkeessa (2014-2016), jnkv Etelä-Savossa sekä Pohjois-Karjalassa
- Suomessa lapsiin kohdistuvissa väkivaltarikosepäilyissä 5kpl OiPsy-keskusta puhuttavat n. 10 % lapsista, muut puhutetaan poliisiasemilla (ongelmana viiveet tutkinnassa, hoitopolun puute, viranomaistoimenpiteiden sirpaleisuus ja puutteet)

BARNAHUS POHJOISMAISSA

- **Islanti**

- 1+1 Barnahus (keskitetty palvelu)
- Viranomaisten yhteistyö ja Barnahusin olemassaolo perustuu lastensuojelulakiin
- Lastensuojeluviranomainen on julkaissut toimintaohjeen mm. Lasten puhuttamisen käytännöistä, terveydenhuollon toimenpiteistä ja tarjottavista terapiapalveluista Barnahusissa

- **Ruotsi**

- Kuntakohtaisesti kehittynyt, ei-keskitetty (30 Barnahusia)
- Ei erillislakia, ei hallinnollista vastuuviranomaista, mutta laissa poliisin ja lastensuojelun yhteistyövelvoite
- Kansalliset toimintaohjeet (muttei riittävää valvontaa)
- Kattava kohderyhmä (myös lapsitodistajat)

BARNAHUSIN POHJOISMAISET VARIAATIOT (JATKUU)

- **Norja**

- Liitetty lapsiystävälliseen poliisitutkintaan, samalla voimakas terveydenhuollon painotus, esim. Jokaiselle lapselle systemaattisesti tehdään terveystarkastus (+hammastarkastus)
- Barnahusissa tarjotaan myös runsaasti terapiapalveluja
- Lastensuojelun rooli pienempi (ei välttämättä ls-asiakkuutta!)

- **Tanska**

- Voimakkaimmin normitettu: oma erillislaki Barnahusista, joka velvoittaa viittä maakunta-aluetta perustamaan oman Barnahusin
- Asiakasohjaus joko poliisista tai lastensuojelusta
- Tarjolla lyhytkestoista terapiaa, lapsen kuuleminen (jos rikosilmoitus), sekä monialaiset työkokoukset

BARNAHUS-TALON PALVELUT

Koulutus ja	tutkimus
Fyysinen terveys/tutkimukset - pediatri, sosiaalipediatri, lapsiin erikoistuneet gynekologit	Lastensuojelu - lastensuojelun sosiaalityöntekijät (palvelutarpeen arvio)
Rikostutkinta - lasten haastatteluun erikoistunut poliisi, syyttäjäteistyö	Mielenterveys - Lapsen tukemiseen ja kriisiapuun erikoistuneita palveluja (CAP / TF-CBT), tarve arvioitava jokaiselta

BARNAHUS LEVIÄMÄSSÄ EUROOPPAAN

- Barnahus on hiljattain perustettu 50 pohjoismaisen toimipisteen lisäksi kaikkiin Baltian maihin, Unkariin, Kyprokselle, sekä leviämässä myös Englantiin, Hollantiin, Sloveniaan, Maltalle ja Bulgariaan.
- Barnahus-mallia suositellaan kv-elimissä, kuten:
 - Council of Europe, Lanzarote Committee and the Congress of Local and Regional Authorities, Guidelines of Child –friendly justice (2010)
 - Implementation supported by the EU through the Promise-project
 - IPSCAN (The international Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect), The multidisciplinary award 2006

SUOMALAINEN LASTENTALOMALLI?

- LASTA-hankkeen loppuraportti
 - Suomessa lapsen rikosten tutkimus hidasta, käytäntö vaihtelee eri puolilla Suomea
 - LASTA-mallia kehitetty edelleen Varsinais-Suomessa sekä Etelä-Savossa
 - HUS-Naistenklinikalla perustettu SERI-tukikeskus seksuaaliväkivaltaa kokeneille naisille
 - Toimintaa haluttu laajentaa myös lapsiin/nuoriin
 - Paikka, jossa lapsi voidaan tutkia/ haastatella turvallisesti ja jossa viranomaiset voivat sujuvoittaa toimintojaan
 - Ohessa tilastoja Suomesta: prosessit hitaita, kestävät keskimäärin vähän alle 2 v. Lapsen maailmassa todella pitkä aika, hidaskeski prosessi voi traumatisoida henkilön lopuksi ikää.

TAULUKKO 2. RIKOSPROSESSIN ERI VAIHEIDEN KESTOJEN KESKIARVOT KUUKAUSINA PÄÄRIKOKSEN MUKAAN VUOSINA 2014–2017

Rikosnimike	Poliisi-syyttäjä*	Syyttäjä-käräjäoikeus**	Käräjäoikeus***	Yhteensä****
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	10.6	4.8	5.6	21.1
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	10.1	5.5	5.7	21.3
Raiskaus	6.6	4.9	7.0	18.5
Törkeä raiskaus	7.4	2.8	4.4	14.6
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	6.4	5.5	8.6	20.5
Pahoinpitely	5.9	3.4	5.3	14.5
*Törkeä pahoinpitely	5.8	3.4	6.2	15.4

** Aika syyttäjältä käräjäoikeuden vireilletuloon

*** Käräjäoikeuden käsittelyaika

**** Aika rikosilmoituksesta käräjäoikeuden ratkaisuun

TAULUKKO 3. RIKOSPROSESSIN ERI VAIHEIDEN KESTOJEN KESKIVÄRTÖ KUUKAUSINA LAPSEN SEKSUAALISISSA HYVÄKSIKÄYTÖISSÄ JA TÖRKEISSÄ LAPSEN SEKSUAALISISSA HYVÄKSIKÄYTÖISSÄ HOVIOIKEUSPIIREITTÄIN VUOSINA 2014–2017

Hovioikeuspiiri	Poliisi-syyttäjä*	Syyttäjä-käräjäoikeus**	Käräjäoikeus***	Yhteensä****
Helsingin HO	8.7	5.4	7.0	21.1
Itä-Suomen HO	10.4	4.1	4.5	19.0
Rovaniemen HO	14.2	5.8	6.3	26.2
Turun HO	8.7	4.7	5.2	18.5
Vaasan HO	11.4	5.7	5.4	22.5

* Aika rikosilmoituksesta syyttäjälle

** Aika syyttäjältä käräjäoikeuden vireilletuloon

*** Käräjäoikeuden käsittelyaika

**** Aika rikosilmoituksesta käräjäoikeuden ratkaisuun

TAULUKKO 4. RIKOSPROSESSIN ERI VAIHEIDEN KESTOJEN KESKIVÄRTÖ KUUKAUSINA PAHOINPITELYISSÄ JA TÖRKEISSÄ PAHOINPITELYISSÄ HOVIOIKEUSPIIREITTÄIN VUOSINA 2014–2017

Hovioikeuspiiri	Poliisi-syyttäjä*	Syyttäjä-käräjäoikeus**	Käräjäoikeus***	Yhteensä****
Helsingin HO	5.7	4.4	8.2	18.4
Itä-Suomen HO	4.9	2.2	3.7	10.8
Rovaniemen HO	6.3	4.9	5.5	16.7
Turun HO	5.5	2.2	4.3	12.0
Vaasan HO	7.1	3.3	4.1	14.5

* Aika rikosilmoituksesta syyttäjälle

** Aika syyttäjältä käräjäoikeuden vireilletuloon

*** Käräjäoikeuden käsittelyaika

**** Aika rikosilmoituksesta käräjäoikeuden ratkaisuun

Raporttiluonnos: Uhri rikosprosessissa – ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi. Oikeusministeriön Hyvien käytäntöjen työryhmä 2018

Suomessa

- LASTA-hanke 2014-2016
- Moniammatilinen verkosto
- Lasten haastatteluja kehitetty lainsäädännön tuella (Laki lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä 1009/2008)
- Kehitetty erityisesti pienten lasten haastatteluja – nuoret haastattelee poliisi
- Poliisilla ja syyttäjillä jnkv erityisosaamista, mutta vaihtelu eri puolilla suuri
- LASTA-hankkeessa laadittiin taustatietolomake sekä toimintamalli
- Käytössä Varsinais-Suomessa, jnkv mm. Etelä-Savossa
- Edelleen prosessien ajat pitkiä

2019

- Oulun seksuaalirikokset julkisuuteen
- V. 2019 1. lisäbudjettiin rahoitus LASTA-hankkeen käynnistämiseen/ edistämiseen
- THL 3 htv
- Oulu-Helsinki-kärki
- Muualla tehty työ myös mukaan (erit Varsinais-Suomi)
- EU Promise-hanke: Suomi mukaan hankkeeseen

Kiitos

Lisätietoja:

Ritva Halila

etunimi.sukunimi@stm.fi

Sosiaali ja terveysministeriö

stm.fi

@STM_Uutiset

